

Regiony

Země, kde neexistují regiony druhé či třetí kategorie

Současný stav

Stav regionů je jedním z hlavních problémů naší země – a může být klíčem k jejímu uzdravení.

Neustále se zvětšuje **ekonomická a sociální propast mezi různými regiony**. V některých částech země je stále těžší najít slušnou práci, dobrého zubaře nebo kvalitní školu pro děti. A čím těžší to je, tím víc schopných lidí se stěhuje do větších měst, čímž se region dál propadá. Ti, kteří zůstávají, si připadají odříznutí a narůstá v nich pocit, že systém je nechal na holičkách. To potřebujeme změnit. Protože **na ekonomický a sociální propad okrajových regionů doplácíme všichni**. Celek totiž může prosperovat jen v případě, že se co nejlépe daří také každé jeho části.

Souvisí to s obecným **úpadkem demokracie** v naší zemi. Hlavní rozhodovací procesy jsou dnes od lidí velmi daleko a **stát má tendenci stále více moci koncentrovat ve svých rukou**. Zčásti je to pochopitelná reakce na porevoluční chaos a zneužívání moci, které vedlo k podvodům a korupci. Politici těmto jevům čelili snahami o centrální regulaci. Ta však ve výsledku korupci beztak zabránit nedokáže a často jen dusí tvořivost lidí, která je pro zdravý život společnosti klíčová. Z celého systému se vytratila důvěra. Výsledkem je opatrovnický přístup, kdy **stát z nadřazené pozice rozhoduje o tom, co je pro občany a místní společenství nejlepší**, ačkoli přesně nezná jejich lokální specifika a potřeby. Lidé tak státní správu zakoušejí jako neefektivní, což v nich vyvolává nedůvěru v politiku a řízení státu.

Velkou otázkou je i samotné **členění státu**. Reforma z roku 2000 nahradila okresy kraje. Ty jsou ale velké a abstraktní a lidé se s nimi obtížně identifikují – tím spíše, že byly vytvořeny uměle a neodrážejí historické členění naší země. Navíc jsou kraje i při své značné velikosti relativně slabé na úkor státu. **Samospráva funguje nejlépe na úrovni přirozených regionálních celků, které jsou pro lidi přehledné** a zároveň dostatečně malé, aby lidem dávalo smysl se zapojovat do rozhodovacích procesů. Tuto funkci kraje neplní a slouží často jen jako neprůhledná paralelní mocenská centra, často vedená politickými podnikateli.

Problematické je i **financování obcí**. Ty mají nyní na svůj provoz jen velmi málo volně použitelných prostředků a pro jakýkoli rozvoj jsou nuceny složitě žádat o dotace. Přitom právě obce dokáží svůj rozvoj plánovat nejlépe. Systém účelových dotací však často vede k tomu, že se peníze utrácejí za nesmysly jen proto, aby se seshora předepsanou dotací podařilo vyčerpat. Celou situaci ještě výrazně zhoršila nynější reforma daňového systému, která obce a kraje připraví o další část jejich rozpočtů a učiní je ještě více závislými na podpoře státu.

Čemu věříme

Jsme přesvědčeni, že **demokracie musí vyrůstat zespoda**. Právě na místní úrovni může demokracie fungovat nejlépe, neboť lidé se tu se svými starosty navzájem znají a dokáží dohlédnout, jaké dopady všechna politická rozhodnutí mají, zda fungují, či nefungují. Tato zkušenost s místní samosprávou rozhoduje o celkové důvěře v politický systém. Vidí-li lidé, že v jejich regionu samospráva nefunguje, nebudou věřit ani státní správě. V tomto smyslu **celostátní politika musí vyrůstat z lokálních kořenů**. Jsou-li tyto kořeny slabé, nemůže ani celostátní politika být kvalitní.

Rozvoj lokálních společenství je obzvláště důležitý v éře **globalizace, která moc států obecně velmi oslabuje**. Lidé tak zakoušejí, že na běh věcí nemají vliv nejen v oblasti politické, ale ani v té ekonomické, kterou významně ovlivňují zájmy nadnárodních firem. O to důležitější je **opírat se o fungující obce a regiony** a hledat v nich cesty k tomu, jak občany co nejvíce zapojit do jejich správy tím, že se budou moci participativně spolurozhodovat o jejich rozvoji.

Zespoda je třeba řešit většinu hlavních problémů naší země. Ekonomiku mohou rozvíjet malé a střední místní firmy. Péče o krajinu musí také vycházet především ze

vztahu místních lidí k ní. I obnovitelné energetické zdroje je třeba v rámci “energetické demokracie” podporovat především na úrovni obcí a domácností. Hlavní impulsy pro rozvoj regionů by měly vycházet především ze strany samospráv a lokální občanské společnosti. Tak lidé zakusí, že mají věci ve svých rukách, a budou tím pádem více věřit společenskému a politickému systému jako takovému. Potřebujeme proto **menší stát a silnější samosprávy**.

Stát nemá regiony opatrovnický řídit, nýbrž má **podporovat místní snahy o konstruktivní rozvoj**. Má pro ně vytvářet dobré prostředí, občas dotačně podporovat dobré trendy, poskytovat organizační podporu, pomáhat s koordinací toho, co by samo o sobě zůstalo příliš lokálně roztržité. Zároveň ale musí ponechávat prostor pro místní jedinečnost každého regionu.

Stát má nastavením celého systému podporovat **sociální solidaritu uvnitř regionů**. Má podporovat podnikatele, kteří namísto dovezených gastarbeiterů zaměstnávají lidi z regionu. Má zvýhodňovat lokální prodej zemědělských produktů. Má bohatší lidi motivovat k místnímu mecenášství. Má lidem umožnit část svých daní věnovat na místní veřejně prospěšné aktivity.

Současně ale potřebujeme i **solidaritu mezi regiony**. Nerovnosti, které dnes mezi různými regiony existují, jsou totiž do velké míry dány historicky (viz zejména problém “Sudet”), a proto je chudší regiony nedokáží zvrátit vlastními silami. Schopní lidé mají navíc přirozenou tendenci se z nich stěhovat do bohatších oblastí, čímž nerovnosti stále rostou. Stát by měl proto tyto nerovnosti smysluplně kompenzovat.

PRO co jsme

1. Více daňových výnosů do regionů

- Navrhujeme zásadně **změnit systém daní** tak, aby byl v mnohem větší míře zacílen na obce a regiony. V jejich pokladnách by měla končit výrazně větší část výnosů z daní z příjmů z přidané hodnoty. Takto budou moci obce a regiony vzít svůj rozvoj do vlastních rukou a nespolehat se na opatrovnickou péči státu, která nikdy nebude místním potřebám plně odpovídat.

- Daňové výnosy by také měly o něco více odrážet ekonomickou aktivitu daného regionu, aby obcím a regionům nebylo jedno, zda se u nich daří podnikatelům a živnostníkům.
- Současně navrhujeme po vzoru Německa zavést systém **vícero trvalých bydlišť**, který by vyřešil problém toho, že řada lidí žije střídavě na více místech (např. v zimě ve městě a přes léto na chalupě), daně však nyní připadnou jen jednomu z nich.

2. Solidarita mezi regiony

- Rozpočtové určení daně by mělo být na jednu stranu navázáno na ekonomický výkon obcí, na druhou stranu by ale mělo **solidárně kompenzovat i různá strukturální znevýhodnění** – například zátěž, kterou danému regionu způsobuje těžba nerostných surovin, těžký průmysl odliv vzdělaných lidí či sociálně vyloučené lokality. Stát by měl obecně rozlišovat mezi takovým podnikáním, které danému regionu prospívá, a takovým, které ho drancuje, přičemž by měl daňově zvýhodňovat ten první typ, zatímco u toho druhého by měl daňové výnosy v ještě větší míře převádět do obecních pokladen.

3. Flexibilnější dotace

- Zásadně změnit potřebujeme systém dotací. Ten by měl obcím dávat mnohem větší flexibilitu v nakládání s penězi, měl by být postaven nikoli na opatrovnické péči, nýbrž na důvěře a velkorysé podpoře lokálních iniciativ a příležitostí. Místní lidé vědí nejlépe, co potřebují, a stát jim v tom potřebuje více věřit (samozřejmě při zachování běžných kontrolních mechanismů). Ano, občas se nejspíše nějaké peníze rozkradou, ale v celkovém součtu se důvěra vyplatí. Na přehledné místní úrovni pod dohledem veřejnosti se totiž podvádí hůře než na nepřehledné a vzdálené rovině státní. A navíc vznikne velký počet různých rozmanitých strategií a řešení, které budou fungovat jako příklady dobré praxe, čímž více využijeme sílu lidské tvořivosti.

4. Registr dotací

- Stát by měl zajistit jednotný registr dotací, v němž budou přehledně evidovány všechny dotace čerpateľné samosprávami. Získané dotace by měly být

centrálně dohledatelné pro lepší kontrolu a transparentnost čerpání. Stejně tak potřebujeme i jednotný registr veřejných zakázek.

5. Návratové programy

- Problém odlivu schopných lidí z regionů do center je možné zčásti řešit dotačními programy, jež budou **k návratu motivovat vzdělané lidi, kteří původně z těch oblastí pocházejí** a kteří zde nyní budou moci působit jako lékaři, zubaři, právníci, učitelé či úředníci. Těm by regiony dokázaly zajistit například bydlení nebo vybavení ordinací. Podobné pobídky nicméně mohou uspět jedině v případě, že bude stát současně schopen dotačně podporovat další místní tvořivé impulsy, ať už v podnikání, vzdělávání, kultuře či péči o krajinu. Jedině dostatečná koncentrace tvořivých lidí učiní z každého regionu natolik atraktivní místo k životu, aby dokázal přilákat i lidi z velkoměst. Velkou příležitost k tomu nyní nabízí evropský fond obnovy.

6. Daňové asignace

- Místní občanskou společnost může významně podpořit systém daňových asignací (který existuje např. na Slovensku). V jeho rámci by poplatník dle své volby mohl 2 % daní odvést na veřejně prospěšné organizace, ať jde o školku, spolek, hospic, hasiče, církve, sportovní klub atd. Tímto způsobem se lidé sami budou moci rozhodovat, v čem spatřují veřejný prospěch, a zároveň se na něm budou sami podílet. Paralelně by měl ovšem být zachován a více podporován i stávající systém daňového zvýhodnění z přímých darů neziskovým organizacím.

7. Výstavba obecních bytů

- Stát musí podporovat výstavbu obecního nájemního bydlení a měl by obcím pomáhat nastavit pravidla pro spolupráci developerů na budování veřejné infrastruktury obcí. I méně zkušené starostové tak dosáhnou na spravedlivý podíl z výnosu developerských projektů na svém území.
- Obce by rovněž měly mít možnost flexibilněji ovlivňovat výši daní z nemovitostí, a tím regulovat trh s bydlením a zamezovat spekulacím.

8. Dopravní infrastruktura

- Zásadní roli musí stát sehrát při budování dopravní infrastruktury. Potřebujeme zemi více propojit, a tím vytvořit podmínky pro život v regionech i pro lidi, kteří se ve svých profesích bez cestování do velkých měst neobejdou.

9. Zjednodušení administrativy pro starosty

- Obecně je třeba zjednodušit a zefektivnit administrativu pro samosprávy. Víme, že odbourávání administrativy je obtížné a dlouhodobě se ho nedaří dosáhnout. Právě reforma správního členění státu by k němu však mohla nabízet dobrou příležitost, protože větší změna celého systému nám dá šanci ho uceleně promyslet, a nahradit tak stávající nepřehlednou skrumáž předpisů.

K diskusi: Reforma členění státu?

- Je třeba otevřít diskusi o tom, zda by regionální samospráva nefungovala lépe, pokud by se jejími základními jednotkami znovu nestaly samosprávné **okresy, na něž by mohla přejít řada pravomocí státu, krajů i obcí**. Měli bychom zároveň vyhodnotit, v čem všem bylo přínosné zavedení krajů v roce 2000 a v čem je naopak nefunkční a bylo by vhodnější rozhodování posunout blíže k občanům. Sociální péče, školství, běžná lékařská péče či údržba silnic budou možná mnohem lépe fungovat v režii okresů než krajů. Kraje by mohly nadále fungovat například jako nevolené úřední mezičlánky mezi okresy a státem pro oblasti vyžadující širší koordinaci. Obdobně u obcí by bylo na místě zvážit, co mají spravovat samy a co by naopak mohl snáze spravovat okres.
- Rádi bychom otevřeli i diskusi o tom, zda by roli tohoto sjednocujícího mezičlánku neplnilo lépe tradiční **zemské zřízení**, s nímž se lidé budou snáze identifikovat, spíše než uměle a do velké míry nahodile vytvořené kraje.

Shrnutí

Věříme v zemi, kde neexistují regiony druhé či třetí kategorie. V zemi, kde se rozhoduje blízko lidem. V zemi, kde jsou obce a regiony více finančně nezávislé. V zemi, kde se všechny regiony přirozeně rozvíjí a kvetou životem.

Co je špatně

- Stále rostoucí ekonomická a sociální propast mezi různými regiony ohrožuje prosperitu nás všech.
- Stát má tendenci stále více moci koncentrovat ve svých rukou a z nadřazené pozice rozhodovat o tom, co je pro místní společenství nejlepší, ačkoli přesně nezná jejich lokální specifika a potřeby.
- Uměle vytvořené kraje jsou od místního dění příliš daleko, v řadě věcí by samospráva efektivněji fungovala na úrovni okresů.
- Obce a regiony mají na svůj provoz málo volně použitelných financí, jsou příliš závislémi na podpoře státu.

Pro co jsme

- V pokladnách obcí a regionů by měl končit výrazně větší část daňových výnosů.
- Systém státních dotací by měl obcím dávat větší flexibilitu v nakládání s penězi. Všechny existující dotace by měly být přehledně evidovány v registru dotací.
- Historicky znevýhodněným regionům je třeba jejich znevýhodnění kompenzovat a nabízet jim dotační rozvojové programy.
- Stát musí podporovat výstavbu obecního nájemního bydlení a budování dopravní infrastruktury.
- Je třeba zjednodušit a zefektivnit administrativu pro samosprávy.

Co to lidem přinese

- **Státní správa bude průhlednější, a tedy i méně zatížena korupcí.** Důležitá rozhodnutí se budou odehrávat blíže lidem. V důsledku toho stoupne důvěra v demokracii a státní správu.
- **Regiony budou moci lépe řídit a financovat svůj rozvoj dle svých reálných potřeb.** Budou mít větší zájem na rozvoji místní veřejné dopravy, údržbě silnic, dostupnosti lékařů či budování kvalitního internetového připojení.
- **Návratové programy** umožní do odlehlých regionů vracet schopné lékaře, zubaře, právníky, učitele či úředníky.
- **Obce budou moci lépe rozvíjet výstavbu obecních bytů** pro mladé rodiny či pro potřebné státní zaměstnance.

- **Lidé se budou více cítit jako součást místního společenství** a budou mít zájem podporovat lokální spolky, kulturní akce a další neziskové projekty.
- Dobře fungující regiony, které pečují o svého jedinečného ducha, budou **přitahovat tvořivé a podnikavé lidi**, a tím zvyšovat ekonomickou i lidskou prosperitu.

Co si o tom myslíte vy?

Zajímá nás váš názor. Tento dokument je takzvaný "protonávrh". Formuluje stávající stav, žádoucí vizi, cíle a konkrétní návrhy řešení v oblasti rozvoje regionů. Napište nám svůj pohled (třeba jak to nyní (ne)funguje ve vašem regionu), komentář, oponenturu, alternativní návrhy či podrobnější rozpracování jednotlivých bodů na program@lidepro.cz.

Zveme všechny, kterých se téma dotýká, i další experty, kteří se chtějí zapojit.

Těšíme se!

Chcete program uvést v život?

- **Podepište petici, aby šlo hnutí Lidé PRO do voleb na www.lidepro.cz** - sbíráme 500 000 podpisů!
- Přepošlete tento dokument a výzvu k podpisu svým přátelům.
- Každý člověk se počítá. Díky!

lidé
pro